

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.146.2:336.1

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

WAYS OF ACTIVATION OF ENTERPRISE ACTIVITY IN THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

Васьківська К.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри фінансів суб'єктів господарювання,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Пелехатий А.О.

кандидат економічних наук, докторант,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Vaskivska Kateryna

Doctor of Science (Economics), Professor,
Head of the Department of Finance of Business Entities,
Ivan Franko National University of Lviv

Pelekhatiy Andriy

Candidate of Sciences (Economics),
Candidate on Doctor Degree,
Ivan Franko National University of Lviv

У статті зазначаються основні заходи активізації економічного розвитку громади. Виокремлено форми та важелі впливу діяльності центральних органів влади на розвиток підприємницької діяльності. Зазначено першочергові проблеми, які негативно впливають на розвиток підприємництва в об'єднаних територіальних громадах. Визначено напрями активізації підприємництва на території об'єднаних територіальних громад згідно зі Стратегією розвитку малого та середнього підприємництва на період до 2020 року. Розроблено модель ефективного адміністрування підприємницької діяльності територіальної громади. Визначені адміністративні бар'єри розвитку підприємництва, які можна згрупувати у три категорії: високе податкове та адміністративне навантаження; складність та довготривалість процедур отримання більшості дозволів; корупційний складник під час прийняття рішень на рівні органів влади. Запропоновано кроки наближення доступу суб'єктів підприємницької діяльності до фінансових ресурсів на рівні органів місцевого самоврядування. Визначені шляхи для подолання проблем розвитку підприємництва на території об'єднаних громад, а саме: створення служби підтримки розвитку підприємців та сприяння формування і розвитку бізнес-асоціації, ініціатива органів самоврядування щодо маркетингу продукції місцевих підприємств, допомога у сфері встановлення взаємозв'язків у системі «виробник – постачальник».

Ключові слова: об'єднані територіальні громади, малі та середні підприємства, підприємницька діяльність, органи місцевого самоврядування.

В статье указываются основные мероприятия активизации экономического развития общества. Выделены формы и рычаги влияния деятельности центральных органов власти на развитие предпринимательской деятельности. Указаны первоочередные проблемы, которые негативно влияют на развитие предпринимательства в объединенных территориальных общинах. Определены направления активизации предпринимательства на территории объединенных территориальных общин согласно Стратегии развития малого и среднего предпринимательства на период до 2020 года. Разработана модель эффективного администрирования предпринимательской деятельности территориальной общины. Определены административные барьеры развития предпринимательства, которые можно сгруппировать

в три категорії: високе податкове і адміністративне навантаження; складність і тривалість процедур отримання більшості дозволів; корупційна складова при прийнятті рішень на рівні органів влади. Предложені шляхи наблизення доступу суб'єктів підприємницької діяльності до фінансових ресурсів на рівні органів місцевого самоврядування. Визначені шляхи для подолання проблем розвитку підприємництва на території об'єднаних громад, а саме: створення служби підтримки розвитку підприємців і соціальної інтеграції до формування і розвитку бізнес-асоціацій, ініціатив органів самоврядування по маркетингу продукції місцевих підприємств, допомога в сфері встановлення взаємозв'язків в системі «виробник – постачальник».

Ключевые слова: об'єднані територіальні громади, малі і середні підприємства, підприємницька діяльність, органи місцевого самоврядування.

Development of territorial communities during decentralization processes depends on the intensification of entrepreneurial activity at the territories. The basis of the study lies in identifying of the main areas of development of small and medium-sized businesses in the communities. The article contains possible ways of solution of issues of intensifying entrepreneurial activity at the united territorial communities in Ukraine. The study names the main measures to enhance the community's economic development. Key forms and levers of the influence of central authorities on development of entrepreneurial activity are distinguished. The main problems, which adversely affect the development of entrepreneurship in the united territorial communities, are mentioned. The study determines possible directions of activation of entrepreneurship at the territory of united territorial communities according to the Strategy of Development of Small and Medium-sized Enterprises till 2020. The model of effective administration of entrepreneurial activity of the territorial community is developed. The study identifies administrative barriers to entrepreneurship development, which can be grouped into three categories: high tax and administrative burden; complexity and durability of the procedures for obtaining most permits; corruption component when making decisions at the level of government bodies. The main steps are proposed to approach the access of business entities to financial resources at the level of local self-government bodies, namely: involvement of banks into the opening of branches in the community, accumulation of necessary information and its supply to business entities, introduction of financial mechanisms for supporting small entities and medium-sized businesses. The main steps for overcoming the problems of entrepreneurship development at the territory of the united communities are named as follows: creation of a support service for entrepreneurs development and assistance in formation and development of a business association, initiative of local authorities in marketing the products of local enterprises, assistance in the area of establishing interconnections in the system "Producer – supplier".

Key words: united territorial communities, small and medium-sized enterprises, entrepreneurial activity, bodies of local self-government.

Постановка проблеми. Зміна пріоритетів місцевого розвитку в контексті реформування адміністративно-територіальних формувань базового рівня та передачі на рівень місцевого самоврядування відповідальності, ресурсів та повноважень для забезпечення розвитку території висуває на передові позиції питання економічного розвитку об'єднаних громад. Його стимулювання забезпечується органами самоврядування через раціональне управління та використання ресурсів, застосування спеціалізованих правових, адміністративних, інформаційних і фінансових інструментів. Водночас в умовах відповідальності органів самоврядування та суб'єктів економіки громади за її розвиток як соціальної, так і економічної спрямованості варто наголосити на пріоритетності збалансованого розвитку територіальної громади як соціально-економічної системи, який ґрунтується на [1]:

- визначенні сталості розвитку територіальної громади як стратегічного завдання функціонування органів самоврядування;
- динамічній рівновазі як основі розвитку громади;
- гармонійності розвитку громади – полягає у взаємозв'язках та взаємозалежності в системі

«соціальна сфера – економічна сфера – екологічна сфера»;

- стабільності розвитку – підтримання позитивних тенденцій розвитку громади впродовж тривалого періоду;

- конкурентоспроможності – активізація можливостей суб'єктів громади нарощувати власний потенціал та ефективно використовувати сильні сторони економіки громади;

- безпеці – здатність територіальної громади як соціально-економічної системи до самовідтворення та протистояння дестабілізуючим факторам.

Забезпечення стійкого економічного зростання досягається через підвищення ефективності виробництва та, в підсумку, збільшення інвестиційного складника економічної динаміки. Активізація економічного розвитку громади передбачає:

- заходи щодо модернізації та формування технічної і соціальної інфраструктури на території;

- забезпечення раціонального управління об'єктами комунальної власності;

- стимулювання підприємницької діяльності на території громади та формування її позитивного іміджу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми становлення та розвитку підприємництва в Україні досліджувало багато вчених-економістів, таких як З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, В.В. Виговська, В.М. Геєць, Т.А. Говорушко, О.І. Марченко, С.Ф. Покропивний [8] та інші. Водночас вивчення цього питання на рівні об'єднаних територіальних громад та їх впливу на соціально-економічний розвиток населених пунктів залишається і нині малодослідженим.

Метою статті є вивчення шляхів активізації підприємницької діяльності в об'єднаних територіальних громадах в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні розвиток підприємництва розглядається як основний стимулятор розвитку самої громади та підвищення її фінансової спроможності. Насамперед підприємництво розглядається як інструмент зростання зайнятості на території громади та джерело підвищення доходності місцевого бюджету і жителів території, тобто як засіб підвищення якості життєдіяльності населення громади.

Проте залучення підприємництва на територію громади вимагає створення відповідного позитивного середовища для його розвитку. А формування такого середовища залежить від політики та дій органів місцевого самоврядування в цьому напрямі, які спрямовані на підвищення рівня конкурентоспроможності відповідної території.

Акцентуючи на необхідності економічного розвитку громад, слід зауважити, що кожна територіальна одиниця виступає частиною більшої соціально-економічної системи, що зумовлює існування чинників, які впливають на формування підприємницького середовища громади і або залежать від впливу та дій органів місцевого самоврядування, або відповідний вплив на які відсутній. Серед таких – географічне розташування територіальної громади, її місцезнаходження по щодо інших громад, проходження її територією або поблизу її кордонів важливих шляхів сполучення, наявність природних ресурсів тощо. Такі чинники виступають причиною диференціації територіальних громад та «привілейованого становища» одних порівняно з іншими.

Разом із тим можливості для підприємців суттєво розширилися в результаті формування ОТГ, передусім завдяки усуненню бар'єрів і посередництва районного рівня управління. Особливо позитивним є цей аспект для підприємців, які є вихідцями з громади. Адже вирішення питання на рівні громади, мешканцем якої ти є, під час безпосереднього спілкування з головою громади та можливістю заручитися підтримкою депутатів та населення сприяє швидшому вирішенню багатьох проблем. Зокрема, якщо до реформування адміністративно-територіального устрою на місцевому рівні районною адміністрацією забезпечувалося фор-

мування, а районною радою – затвердження стратегії розвитку району, що означало акумулювання низки функцій стосовно економічного розвитку території на вищому рівні, то з утворенням ОТГ усі повноваження закріплено на рівні органу самоврядування громади, зокрема і формування і затвердження плану економічного розвитку території. Перевагою є також передача на рівень ОТГ ширших повноважень у сфері надання соціальних послуг, адже безпосередньо в громаді є можливість отримання послуг, які до реформування надавалися лише в районному центрі.

Тому основні повноваження щодо забезпечення економічного розвитку та надання соціальних послуг на території передані на місцевий рівень, що є позитивним аспектом, проте вимагає зміцнення кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування для ефективного використання наданих можливостей.

Незалежно від вихідних умов та зважаючи на існування чинників, які залежать від впливу та дій органів місцевого самоврядування, їхнім завданням виступає ведення політики, спрямованої на найефективніше використання наявного економічного потенціалу громади. Попри це, забезпечення збалансованого економічного розвитку територіальної громади та активізації підприємництва є можливим за умови проведення системного діагностичного аналізу екзо- та ендogenous середовища, результативних у відповідні чіткі висновки, використані в подальшому як інформаційна основа підготовки і прийняття рішень щодо управління територією. Тому економічний розвиток та стимулювання бізнес-активності у територіальній громаді має ґрунтуватися на засадах стратегування.

Зважаючи на децентралізаційний підхід до організації державної підтримки розвитку підприємництва, який базується на принципі субсидіарності та визначає доцільність розподілу завдань між центральним та місцевим рівнями, важливо розглядати основні напрями підтримки розвитку підприємництва на цих двох рівнях.

Аналіз впливу діяльності центральних органів влади на розвиток підприємницької діяльності в країні дозволяє виокремити такі форми та важелі:

- формування стабільного макроекономічного бізнес-середовища;
- забезпечення належної спрямованості законодавчої бази у сфері;
- активізація програм підтримки підприємництва;
- формування інституційного середовища для розвитку підприємництва;
- формування підприємницької поведінки в суспільстві, зокрема, через систему освіти.

Натепер в Україні на державному рівні розроблено Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [1]. Визначено основні проблеми, які

негативно впливають на розвиток підприємництва на територіях, серед них:

- відсутність налагодженої й ефективної системної координації дій зацікавлених сторін, до яких відносяться центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання підприємців, міжнародні організації, проекти міжнародної технічної допомоги, які реалізуються на території України;

- неузгодженість державної політики у сфері розвитку підприємництва;

- нестабільність та непередбачуваність регуляторного середовища, в якому функціонують суб'єкти підприємництва;

- відсутність взаємодії між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування з питань вирішення поточних проблем в сфері розвитку підприємництва;

- недостатній рівень інституційної спроможності з питань реалізації державної політики розвитку підприємництва;

- низькі обсяги іноземних інвестицій та обмежене інвестування в підприємства, орієнтовані на експорт продукції;

- обмежена державна підтримка окремих сфер державної політики, зокрема розвитку малого і середнього підприємництва в результаті економічної рецесії 2014–2015 рр.;

- обмежений доступ суб'єктів малого і середнього підприємництва до ресурсів (фінансових, майнових, природних тощо);

- високий рівень неформального сектору економіки, який, відповідно до оцінки Європейського інвестиційного банку, дорівнює 20% чисельності зайнятого населення;

- невідповідність наявної інфраструктури підтримки підприємництва потребам малого і середнього підприємництва, низька якість та кількість надаваних послуг [1].

На основі врахування практики країн, які характеризуються суттєвими успіхами в питанні розвитку підприємництва на території держави, Стратегією визначено основні напрями розв'язання вищезазначених проблем та суб'єкти виконання поставлених завдань (рис. 1).

Більшість кроків зі сприяння розвитку підприємництва в Україні визначено в складі повноважень органів центральної влади, зокрема у сфері розширення доступу суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів. Водночас вагому роль відіграють і органи місцевого самоврядування.

У документі [1] зазначено: «децентралізація влади дає ширші можливості органам місцевого самоврядування, що, зокрема, повинно сприяти розвитку підприємництва», тобто йдеться про передачу багатьох завдань щодо розвитку підприємницької сфери на місцевий рівень – регіональний та базовий. Сьогодні на

рівні органів місцевого самоврядування керівництво ОТГ обізнане та володіє питанням розвитку соціальної сфери на території (житлового фонду та надання житлово-комунальних послуг, медичних та освітніх закладів), наявності інфраструктурної бази; проте стикається з новим для себе завданням – потребою формування взаємовідносин нового рівня з представниками малого та середнього бізнесу та забезпечення системності роботи в напрямі розвитку ділової активності в громаді.

При цьому, зважаючи на те, що формування ОТГ як адміністративно-територіальних одиниць базового рівня з відповідними органами управління, повноваженнями та завданнями відбувається і сьогодні, є проблема відсутності досвіду ефективного адміністрування підприємницької діяльності та використання наявних інструментів для економічного зростання в громаді.

У контексті стимулювання розвитку підприємництва на території громади актуальною є модель ефективного адміністрування підприємницької діяльності територіальної громади (рис. 2).

Сьогодні в більшості громад поширені однакові проблеми, які сповільнюють розвиток підприємництва, серед них основними є перешкоди ведення підприємницької діяльності, проблеми розвитку місцевої інфраструктури та працевлаштування населення (рис. 3).

Основними перешкодами ведення підприємницької діяльності в більшості ОТГ є:

1. *Відсутність доступу до фінансових ресурсів.* Оскільки основним джерелом фінансового забезпечення діяльності малого та середнього підприємництва є власні кошти та є реальне обмеження доступу до кредитних ресурсів внаслідок їхньої високої вартості, слід акцентувати на проблемі утруднення ведення підприємницької діяльності та виникнення ризиків неплатоспроможності, а також неспроможності представників МСП до реалізації витратних інвестиційних та інноваційних проектів.

Суттєвою причиною високого рівня самофінансування малого підприємництва є і високий рівень тіньового характеру таких суб'єктів, що характеризується приховуванням реальної інформації щодо акумуляції та розподілу прибутків. Ця проблема визначена в державній стратегії як завдання до реалізації органам влади центрального рівня, оскільки її вирішення першочергово потребує провадження ефективної державної регуляторної політики, а також розвитку інфраструктури фінансової підтримки підприємницької діяльності.

На рівні органів місцевого самоврядування в напрямі наближення доступу суб'єктів підприємницької діяльності до фінансових ресурсів можливі лише такі кроки:

- 1) залучення банків до відкриття відділень на території громади;

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВІ	Створення сприятливого середовища для розвитку МСП	
	Підвищення рівня інформаційного забезпечення Спрощення процедури реєстрації нових підприємств та закриття існуючих Забезпечення розвитку державно-приватного діалогу Удосконалення ліцензійної та дозвільної системи Гармонізація законодавства у сфері технічних регламентів та сертифікації з європейськими вимогами Зниження контролюючого тиску на підприємництво Розширення доступу до публічних закупівель Удосконалення трудового законодавства	Центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого Центральні і місцеві органи виконавчої влади
	Розширення доступу малого і середнього підприємництва до фінансування	
	Розширення кредитування підприємництва комерційними банками Створення умов для забезпечення безпеки депозитів Використання схем гарантування кредитів Активізація використання векселів Зменшення інформаційної асиметрії завдяки веденню реєстру кредитних історій Зменшення дефіциту фінансування шляхом надання послуг з лізингу Поширення можливостей користування послугами з факторингу Використання венчурного капіталу, залучення коштів неформальних інвесторів, краудфандинг Розширення джерел фінансування суб'єктів інноваційного підприємництва Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності	Центральні і місцеві органи виконавчої влади
	Спрощення податкового адміністрування для МСП	
	Впровадження електронної податкової реєстрації та спрощення системи податкової звітності Запровадження ефективного процесу повернення ПДВ Врегулювання питання прострочених платежів Спрощення вимог до ведення документації Підвищення гнучкості ринку праці Зменшення обсягів неформальної зайнятості у суб'єктів малого і середнього підприємництва та сприяння і переходу у формальну	Центральні і місцеві органи виконавчої влади Центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування
	Популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок	
	Розвиток та популяризація культури підприємництва Участь у проведенні Глобального моніторингу підприємництва проведення на постійній основі Європейського тижня МСП в Україні Стимулювання до навчання впродовж життя Заохочення роботодавців до навчання своїх працівників Активізація навчання суб'єктів МПС навичок ведення експортної діяльності Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері МСП Підтримка підприємництва для окремих категорій населення Підвищення рівня фінансової грамотності населення Сприяння розвитку соціального підприємництва Сприяння соціальній відповідальності підприємництва	Центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування
Сприяння інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва		
Створення умов для провадження експортної діяльності суб'єктами МСП Наближення законодавства України до норм ЄС Стимулювання експортної діяльності МСП шляхом запровадження навчання та інформування Підвищення рівня поінформованості щодо можливостей Європейської мережі підприємств та програм	Центральні і місцеві органи виконавчої влади ЦОБВ, органи місц. самоврядування	
Підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу МСП		
Розширення спектра та якості надання послуг для суб'єктів МСП, надання консалтингових послуг Посилення інституційної спроможності об'єднань підприємств Забезпечення врахування регіональних особливостей малого і середнього підприємництва Модернізація існуючої інфраструктури підтримки малого і середнього підприємства Інтенсифікація процесу передачі здобутків науки до сфери підприємства Започаткування цільових ініціатив щодо кластерів та ланцюгів доданої вартості Стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій Стимулювання фінансування у дослідження та інновації Активізація трансферу і технологій Екологізація МСП Використання можливостей програм ЄС у сфері МСП	Центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування	

Рис. 1. Напрями активізації малого та середнього підприємництва

Джерело: на основі [1]

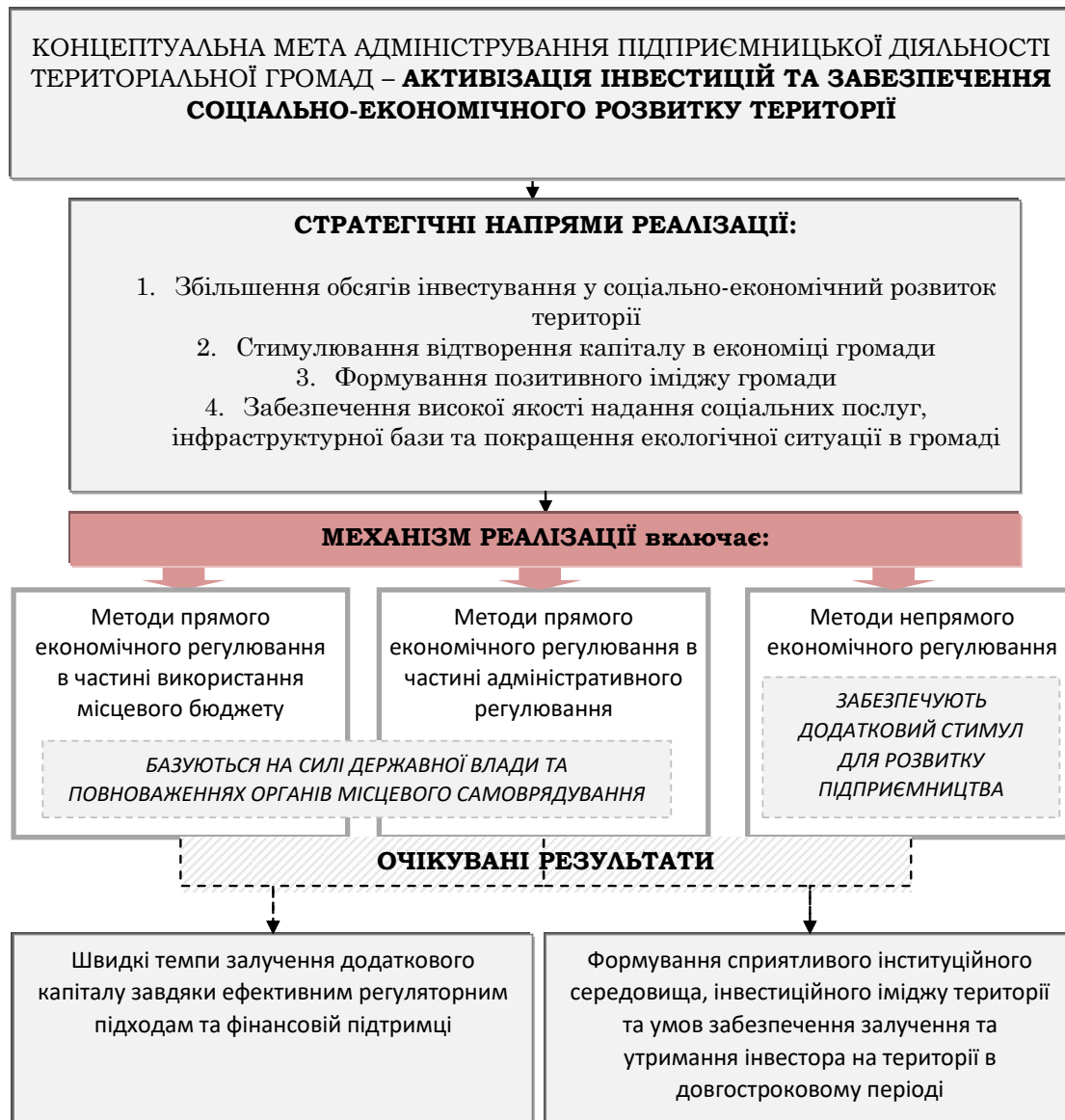

Рис. 2. Модель ефективного адміністрування підприємницької діяльності територіальної громади

Джерело: розроблено автором

2) акумуляція необхідної інформації та її постачання суб'єктам підприємницької діяльності;

3) запровадження фінансових механізмів підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва.

2. *Бюрократія та перешкоди законодавчого та нормативно-правового характеру.* Впродовж тривалого періоду економічного розвитку нашої держави можна говорити про відсутність сталої позитивної динаміки розвитку малого та середнього підприємництва. Це свідчить про існування проблем, які стримують його розвиток, та потребу ведення послідовної адекватної та ефективної політики держави щодо підтримки розвитку підприємництва.

Серед найпоширеніших – проблеми надмірного адміністративного втручання, зокрема у формі вимог щодо передчасної сплати податків до бюджету, необґрунтованих податкових перевірок та інших контрольних заходів, частих запитів щодо надання інформації. Тому перепонами адміністративного характеру для ведення підприємницької діяльності є складність формування податкової звітності та штучні перепони під час її подання, упереджене ставлення контролюючих органів та судів під час взаємодії з суб'єктами підприємництва [2]. Постійність та охоплюваність визначення цього переліку перешкод ведення бізнесу свідчить про системність цих вад, а їх повторюваність із року в рік – про відсутність роботи в цьому напрямі.

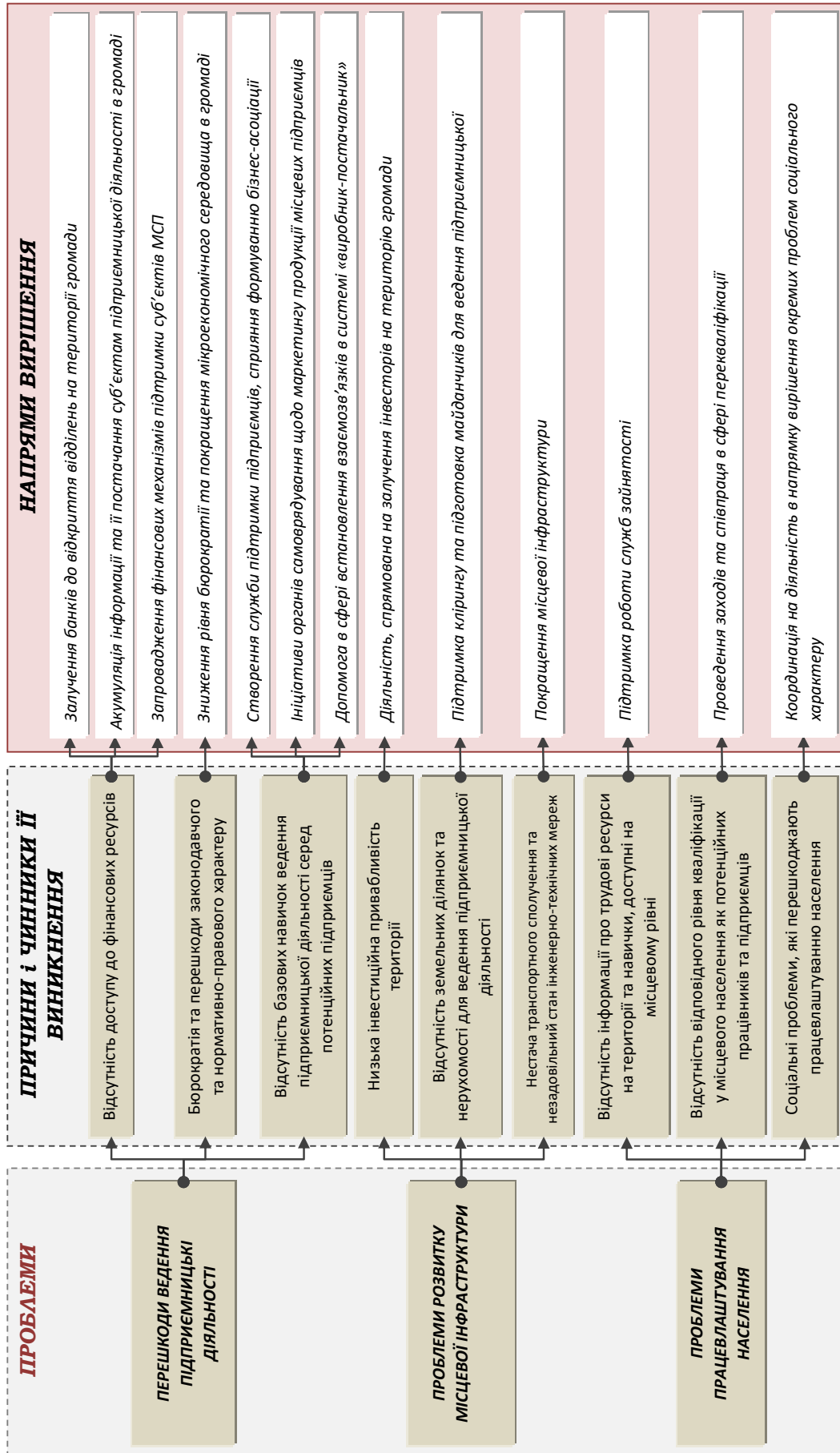

Рис. 3. Визначення типових для територіальних громад проблем, чинників, які їх спричиняють, та рішень щодо активізації підприємницької діяльності

Визначені адміністративні бар'єри розвитку підприємництва можна згрупувати у три категорії:

- високе податкове та адміністративне навантаження;
- складність та довготривалість процедур отримання більшості дозволів;
- корупційний складник під час прийняття рішень на рівні органів влади.

Негативним наслідком бюрократії та корупційних ризиків на місцевому рівні переважно є зниження зацікавленості до ведення підприємницької діяльності у тих, хто планує розпочинати власну справу, та її розвитку у суб'єктів підприємницької діяльності, а також зниження фінансових вкладень у розвиток громади з боку зовнішніх інвесторів.

На рівні органів місцевого самоврядування громади можливе часткове вирішення проблем адміністративного характеру. Зокрема, в багатьох ОТГ вже сьогодні функціонують центри надання адміністративних послуг, в яких надається більшість послуг з питань реєстрації та ведення підприємницької діяльності, що вже сьогодні сприяє вирішенню проблеми складності процедур реєстрації бізнесу та оформлення дозвільних документів. Окрім того, до можливостей органів самоврядування належить також зменшення складності та довготривалості процедури передачі в користування земельних ділянок та оформлення користування нерухомим майном, формування ефективного порядку встановлення малих архітектурних форм тощо.

Тобто зниження рівня бюрократії та покращення мікроекономічного середовища в громаді має ґрунтуватися на створенні прозорої системи партнерства органів самоврядування з місцевими підприємцями для формування послідовної чіткої протекціоністської політики в сфері ведення підприємницької діяльності, забезпеченні правового захисту підприємства та спрощення адміністративних процедур.

Іншим вагомим аспектом виступає питання формування оптимального податкового навантаження на суб'єктів малого та середнього підприємництва в громаді. Відповідно до українського законодавства, встановлення умов сплати загальнодержавних податків до бюджетів різних рівнів відбувається на центральному рівні, тобто органи місцевого самоврядування не мають впливу на формування правил їх сплати. Натомість можливість зниження чи оптимізації рівня податкового навантаження на підприємців на території громади є в контексті встановлення місцевих податків і зборів.

Відповідно до Податкового кодексу, рішення про встановлення місцевих податків і зборів в межах своїх повноважень приймають сільські, селищні, міські ради та ради ОТГ. До таких віднесено: податок на майно (плата за землю, транспортний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки), єдиний податок, туристичний збір, збір за паркування

транспортних засобів. Обов'язковими для встановлення, відповідно до Податкового кодексу, є плата за землю, транспортний податок та єдиний податок, необов'язковими – податок на нерухоме майно та місцеві збори.

Враховання поділу місцевих податків та зборів на обов'язкові та необов'язкові є важливим та логічним аспектом, оскільки у разі, якщо місцева рада як орган самоврядування громади не прийняла рішення про встановлення відповідних місцевих податків і зборів, обов'язкові до сплати платежі до моменту прийняття такого рішення справляються із застосуванням їх мінімальних ставок, а плата за землю – із застосуванням ставок, які діяли до 31 грудня року, що передуює бюджетному періоду, а необов'язкові платежі не справляються взагалі.

3. Відсутність базових навичок ведення підприємницької діяльності серед потенційних підприємців. Оскільки одним із ключових завдань органів місцевого самоврядування щодо активізації підприємницької діяльності на території громади виступає стимулювання населення до ведення підприємництва та підтримка їхнього розвитку, важливо сформулювати ефективну систему бізнес-підтримки підприємців. Одним з основних ризиків розвитку малого підприємництва є відсутність основних навичок та знань у його засновників у фінансовій сфері, управлінні та юридичних питаннях. Такі підприємці та стартапи характеризуються також низьким рівнем залучення допомоги в цих питаннях з зовнішніх джерел, причиною чого є висока вартість таких консультацій або і непоінформованість про можливість їх отримання.

Для вирішення зазначеної проблеми на рівні органів місцевого самоврядування дієвими є такі кроки:

1) створення служби підтримки розвитку підприємців та сприяння формування і розвитку бізнес-асоціації (якщо йдеться про ОТГ, доцільно говорити про підтримку формування бізнес-асоціації на рівні підприємницьких структур декількох громад), які є самоврядними організаціями малого та середнього підприємництва та створюють і координуються самими підприємцями. Такі асоціації забезпечують: 1) формування ефективних зв'язків між різними суб'єктами підприємницької діяльності та з представниками великого бізнесу, 2) надання експертної інформації, 3) надання консалтингових та інших послуг із розвитку підприємницької діяльності, 4) підвищення якості стандартів ведення бізнесу, 4) протидію корупційним діям з боку органів влади та самоврядування. Щодо створення служби підтримки розвитку підприємців, її основними завданнями мають бути, по-перше, надання консультацій та доведення інформації про додаткові можливості та особливості ведення підприємницької діяльності та допомога у вирішенні питань розвитку власної справи, по-друге, формування ефек-

тивного взаємозв'язку в системі «органи місцевого самоврядування – підприємництво – громада». Передача усіх запитів бізнесу і гарантія їх швидкого та ефективного вирішення через зайнятість цими питаннями конкретних працівників органу самоврядування сприятиме полегшенню взаємодії між підприємцями та органом влади та покращенню бізнес-клімату в громаді. Вона передбачає співпрацю і вирішення питань такими працівниками з усіма внутрішніми відділами та посадовими особами місцевої ради від імені всіх підприємств у громаді. Важливо зауважити доцільність публікування і донесення потрібної інформації до підприємців або через її висвітлення на сайті громади (сьогодні більшість ОТГ створили такі сайти);

2) ініціатива органів самоврядування щодо маркетингу продукції місцевих підприємств – передусім така діяльність може здійснюватися саме службою підтримки підприємництва в громаді, оскільки одним із її завдань виступає формування взаємозв'язків підприємців і між собою, і з населенням. Промоція продукції не є основним завданням органів самоврядування, проте виступає формою підтримки їхнього розвитку. Реклама продукції місцевих підприємств може бути організована через їх залучення до організації місцевих ярмарок, святкувань, бізнес-пікніків, проведення днів підприємництва в громаді тощо. Окремим аспектом просування підприємств органами місцевого самоврядування є формування карти підприємств та розміщення її у вільному доступі на сайті громади, що дасть змогу: 1) налагодити контакти з місцевими підприємцями, 2) інформувати про типи підприємств, які функціонують на території і яких немає;

3) допомога в сфері встановлення взаємозв'язків в системі «виробник – постачальник» – можлива передусім через використання тієї ж карти підприємств, оскільки вона сприятиме поширенню інформації та налагодженню контактів між підприємцями не лише громади, а й за її межами, зокрема щодо пошуку постачальників та можливих партнерів.

До основних проблем розвитку місцевої інфраструктури віднесено:

1. Низька інвестиційна привабливість території;

2. Відсутність інформації про земельні ділянки та об'єкти на ринку нерухомості для ведення підприємницької діяльності;

3. Нестача транспортного сполучення та незадовільний стан інженерно-технічних мереж.

До проблем працевлаштування населення слід віднести:

1. Відсутність інформації про трудові ресурси на території громади та навички, доступні на місцевому рівні.

2. Відсутність відповідного рівня кваліфікації у місцевого населення як потенційних працівників підприємств.

Дослідження умов формування та розвитку ринку праці на місцевому рівні вказують на низьку ефективність пошуку підприємствами працівників через відсутність інформації як у роботодавців, так і у потенційних працівників, або невідповідність наявної робочої сили кваліфікаційним вимогам підприємницьких структур. Вирішення цієї проблеми сьогодні є актуальним не лише для вище вказаних суб'єктів, а й для органів місцевого самоврядування, оскільки забезпечення зайнятості населення і розвиток підприємництва на території є одними з основних завдань громад.

Одним зі шляхів є проведення аналізу потреб у людському капіталі для підприємств, які функціонують на території громад, що дасть змогу виявити можливі резерви трудових ресурсів, а також проведення роботи з підвищення престижу затребуваних професій і реалізації навчальних програм для перекваліфікації потенційних працівників. Це вимагає співпраці з Державною службою зайнятості та залучення до навчання професійно-технічних навчальних закладів. Водночас діяльність у цьому напрямі сприятиме формуванню партнерських зв'язків між місцевими підприємцями, представниками освітньої сфери, службою зайнятості та органами місцевого самоврядування, що сприятиме ефективному та всебічному потоку інформації між цими суб'єктами, їх обізнаності у питаннях співвідношення потреб бізнесу та наявних трудових ресурсів.

3. Соціальні проблеми, які перешкоджають працевлаштуванню населення. Оскільки у цьому дослідженні йдеться про активізацію економічного розвитку і підприємництва зокрема на рівні територіальних громад, акцентувати увагу необхідно також на проблемі стимулювання до працевлаштування осіб, які з різних причин виключені як суб'єкти ринку праці. Кожна конкретна спільнота, враховуючи обмеженість території, яка інколи через віддаленість від розвинених центрів характеризується бідністю населення та високим рівнем безробіття і тривалістю такого занепаду, потребує соціального втручання та підвищення рівня зайнятості. У цьому разі корисною є співпраця з неурядовими організаціями та добровільними групами, які безпосередньо контактують із цими громадами. Дії, спрямовані на покращення умов життєдіяльності та розвиток громадської діяльності, залучення соціально пасивних осіб до розвитку території, можуть бути частиною дій з економічного розвитку громади та підтримки формування стабільних робочих місць у процесі активізації підприємницької діяльності. Така політика органів самоврядування також може допомогти реінтеграційним групам активізуватися як членів громади.

Таким чином, можна відзначити наявність значної кількості напрямів забезпечення ефек-

тивного адміністрування підприємницької діяльності з боку органів місцевого самоврядування з метою досягнення активізації інвестицій в громаду та її соціально-економічного розвитку. На основі визначення та аналізу основних проблем, які уповільнюють розвиток підприємни-

цтва на території громади, важливим є обрання ефективних методів та важелів покращення стану інвестиційного клімату та активізації бізнес-середовища, зокрема через поєднання економічних та неекономічних механізмів регулювання підприємницької діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 504-р від 24.05.2017 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250167535>.
2. ЕВА. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <http://biznes-pokrashhyv-ohhttps://eba.com.uatsinku-podatkovoyi-systemy-ukrayinu/> (дата доступу: липень 2019 р.).